

Управління культури Житомирської облдержадміністрації
Обласна бібліотека для дітей Житомирської обласної ради

Слово і доля Олега Ольжича

Інформаційний дайджест

Житомир - 2017

Інформаційний дайджест присвячено українському поетові та політичному діячеві Олегу Ольжичу.

Видання містить короткий опис життя, політичної діяльності та творчості Ольжича. Представлено список інформаційних джерел (книг, статей, електронних ресурсів) про поета.

У радянські часи його ім'я було під жорстоким "табу". Водночас без цієї людини неможливо уявити культурне та політичне життя української нації у 1920-1940-х рр., не кажучи вже про національно-визвольний рух періоду Другої світової війни.

Олег Кандиба-Ольжич народився 21 липня 1907 року в Житомирі. Його батьком був відомий український поет Олександр Олесь. У 1909 році сім'я Кандиб переїхала до Києва. Згодом — до Пущі-Водиці, ближче до місця роботи батька.

Олег був свідком бурхливих і трагічних подій української революції 1917 року. У 1919 році його батько стає культурним аташе Української Народної Республіки в Будапешті, що згодом негативно відбилося на долі Олега та його матері, які після поразки УНР та з приходом радянської влади стали "ворогами народу".

У січні 1923 року Олег з мамою покидають Україну й прибувають до Берліна. Там довго не затримуються й переїжджають до Чехословаччини, оселяються за п'ятдесят кілометрів від Праги у Горніх Черношицях, згодом — Ржевницях.

До 1924 року О. Кандиба навчається в Українському громадському комітеті в Празі, а в зимовому і літньому семестрах 1924 -1925 років стає слухачем філософського факультету Карлового університету. Водночас він відвідує лекції з передісторичної археології та історії мистецтва, пише наукові та дослідницькі роботи з археології та суспільствознавства.

Грунтовні праці молодого археолога привертають увагу фахівців Гарвардського університету. Олега Кандибу запрошують до США, а згодом до Італії, де він читає лекції. У Римі Олег, який на той час був уже відомим науковцем, зустрічається з головою Проводу українських націоналістів полковником Євгеном Коновальцем.

Як стверджують біографи Ольжича, ця зустріч мала вирішальне значення для його подальшої долі як діяча націоналістичного руху. Полковник Коновалець побачив у молодому вченому та видатному поетові обізнану з тодішньою дійсністю в Україні людину, яка дуже добре розуміла значення духовного фактору у визвольно-революційному процесі державного відродження українського народу.

У 1928 році в Празі з'являється друком перше оповідання молодого літератора під назвою "Рудько", підписане псевдонімом О. Лелека. Навчання на філософському факультеті Олег Кандиба завершив у 1929 році, водночас навчаючись на літературно-історичному відділі Українського педагогічного інституту імені М. Драгоманова. Того ж року в журналах "Літературно-науковий вісник", "Студентський вісник" публікуються перші вірші поета.

Улас Самчук, відомий український письменник, зазначив, що публікації О. Ольжича у "Віснику" забезпечили йому "одне з перших місць емігрантського Олімпу".

У 1929 році О. Кандиба вступає до Організації українських націоналістів й одразу ж стає її провідним діячем. На доручення полковника Є. Коновальця він

організував "Культурну референтуру ОУН", яка налагодила випуск легальних і нелегальних видань українських націоналістів, об'єднала довкола себе чимало відомих діячів культури та мистецтва.

Ольжич був одним із будівничих та оборонців Карпатської України, яка постала у березні 1939 року внаслідок розвалу Чехословацької Республіки.

У 1940 році стався розкол ОУН, зокрема група молодих націоналістів на чолі зі Степаном Бандерою утворила "революційний провід ОУН". Ольжич різко засудив розкол і беззастережно став на бік ОУН під керівництвом полковника Андрія Мельника.

З вибухом Другої світової війни О. Ольжич на чолі перших похідних груп ОУН вирушає в Україну й очолює націоналістичне підпілля в Києві. З його ініціативи у столиці розпочинається розбудова українського політичного і культурного життя. Постає Українська національна Рада як майбутній парламент незалежної України. Починає виходити газета "Українське Слово", організовуються інші українські інституції.

З метою мобілізації народу на побудову Української держави О. Ольжич за дорученням провodu ОУН організовує багатолюдне відзначення та звеличення подвигу героїв, які у 1921 році були розстріляні більшовиками поблизу села Базар, що на Житомирщині. Незважаючи на протидію окупаційної німецької влади, до Базару зійшлася велика кількість українців з усієї України. Німці, здивовані розмахом маніфестації, зайняли спочатку вичікувальну позицію. Але вже невдовзі розпочалися арешти, зокрема, найбільш масові — на Житомирщині та Коростенщині. До початку грудня було заарештовано понад 200 активістів ОУН.

Активізація діяльності ОУН на східних теренах призводить, врешті-решт, до масових арештів у Києві. Зокрема заарештовано, а згодом страчено у Бабиному Яру Олену та Михайла Теліг, Івана Рогача, Петра Кошика, Ореста Чимеринського та інших чільних діячів ОУН.

На той час О. Ольжич як заступник голови ОУН фактично керує всією роботою націоналістичного підпілля в Україні, а тому змушений постійно переховуватися від окупантів. Він покидає Київ та оселяється на Прикарпатті, де на той час вже активно діють партизанські відділи ОУН та загони УПА.

Усвідомлюючи неминучість поразки у війні Німеччини та окупації Радянським Союзом території України, О. Ольжич ухвалює рішення про створення "Куреня смерті", загону добровольців, який мав залишитися за лінією фронту з метою проведення широкомасштабних диверсійних акцій в тилу ворога.

Очевидно, він добре розумів приреченість людей, які б відважилися на цей крок, однак вважав, що ідея нових Тернополів чи Крутів неодмінно підніме на нову боротьбу майбутні покоління українців. Але О. Ольжичу так і не вдалося реалізувати свою ідею.

Фашисти чатують за ним, а в травні 1944 року на конспіративній квартирі у Львові гестапівці знаходять його й заарештовують. На сьогодні існують три версії, що пояснюють причини та обставини арешту провідника ОУН.

Зокрема, висловлюється припущення, що арешт О. Ольжича відбувся через "провал" однієї з його зв'язкових, яка раніше потрапила до гестапо й видала керівника українського націоналістичного підпілля.

Арешт провідника міг бути спричинений цілеспрямованою діяльністю німецьких спецслужб, які розшукували рукопис книжки "Революція рве кайдани", де О. Ольжич зібрав факти про злочини нацистської Німеччини проти українського народу.

Також існує припущення, що арешт керівника ОУН зумовлений його намаганнями встановити контакти із західними союзниками, які на той час готувалися до відкриття другого фронту. У всякому разі можна стверджувати, що питання арешту О. Ольжича — одне із малодосліджених у його біографії й потребує додаткового вивчення.

Як особу, особливо небезпечну для Рейху, його терміново везуть на допит у Берлін, а згодом — у концтабір Заксенхаузен, де після неймовірно жорстоких катувань він загинув. Тіло героя було наказано спалити у крематорії.

Творча спадщина О. Ольжича, якщо не брати до уваги його наукових праць, невелика: три поетичні збірки, низка публіцистичних статей та кілька нарисів про культуру. Але, як стверджує Зенон Городиський, соратник О. Ольжича з національно-визвольної боротьби, вона "багата за змістом, бо в ній він глибоко з'ясував ідеологічні засади і напрями культурної політики".

За життя О. Ольжич видав лише дві книжки поезій: "Рінь" (Львів, 1935) та "Вежі" (Прага, 1940). Третя збірка "Підзамчя", упорядкована самим автором, побачила світ уже після його смерті.

Поетична творчість О. Ольжича має безпосередній зв'язок із його ідеологічними та політичними переконаннями. Саме у поетичних формах він намагався проявити власні ідеологічні й навіть політичні концепти.

Ольжич вважав, що прогрес та відносне матеріальне благополуччя зіпсували людину, а бездуховність або ж фальшива соціалістично-інтернаціоналістська культура вбивала у ній творчий потенціал. Саму ж людину він хотів бачити якісно оновленою.

У цьому контексті характерною є поема "Городок 32", яку можна вважати програмним твором поета. "Городоцький чин", "городоцька трагедія" — тема, з відомих причин маловідома в українській літературі. А тому доробок О. Ольжича і в цьому плані видається значущим.

Василь Білас і Дмитро Данилишин, бойовики УВО-ОУН у 1932 році здійснили невдалий напад на поштову установу в місті Городку, що на Львівщині. Тікаючи, молоді хлопці були схоплені польськими жандармами й заарештовані, а згодом страчені. Але геройська постава, мужність, лицарська поведінка молодих хлопців під час суду вразили українське суспільство.

Для поета подвиг молодих галицьких хлопців, — це привід для розмови більш широкої та важливої. Для автора це нагода порушити низку проблем, які й сьогодні залишаються актуальними. Найголовніша з них — формування в українця характеру безкомпромісного воїна, готового віддати життя за визволення своєї Батьківщини.

Ольжич у притаманній йому манері — стиль, мов переблиск гострого меча, наче крицевий передзвін — не залишає ворогам України жодних шансів. Рубікон перейдено, моральний бар'єр слабкодухості подолано, всяка жертва віднині потребує помсти. Все особистісне, що пов'язане з добробутом, віднині має відійти на задній план.

Лише "дух одвічної стихії", що об'єднає мільйони, поведе до вистражданої волі:

*Потрібно всіх у роботі,
А серце б'є, як обух.
Прокляття моїй плоті,
Що слабша за мій дух.*

Подвиг В. Біласа і Д. Данилишина став зразком мужності й жертвності покоління, до якого належав О. Ольжич. Це була одна з найтрагічніших подій, яка глибоко вплинула на почуття і свідомість не лише галичан, а й всього українського народу.

Як поет, О. Ольжич усіляко пропагував цінності, що підкреслювали героїчну суть українця та української нації. В одній із статей він писав: "Віднайшовши героїчний життєвий ідеал, нація не боїться уже ніяких фізичних ударів. З почуттям власного благословення на чолі, назавжди вирішена на своєму шляху, в революції народжена, сучасна Україна спокійним ликом зустрічає негоди і бурі, знаючи, що вони розвіються, а вона буде".

Ольжич гартував характер української людини, бо хотів, щоб українська нація мала залізний характер.

Цікаве про Олега Ольжича

- Він — син поета Олександра Олесь (Кандиби), автора рядків "Сміються, плачуть солов'ї". Були вони зі збіднілого шляхетського роду (нащадки козацького полковницького роду Кандиб) , в їхньому гербі голуб сидить на короні.
- Олег навчився читати на третьому році життя, а п'ятирічним написав п'єсу з козацьких часів. Віршувати також почав рано.
- Його перші поетичні спроби свідчать про вразливе серце. У дитинстві він колекціонував пташине пір'я. А пізніше, в оповіданні "Рудько (Життєпис одного півня)", писав: " Ми менше знаємо про те, що відбувається в душі у півня, ніж той півень знає про нашу душу". /На веб-проекті «Читанка – дитяча публічна онлайн-бібліотека» розміщено повнотекстовий твір О. Ольжича для дітей дошкільного віку «Рудько»/.
 - http://chytanka.com.ua/ebooks/index.php?action=url/view&url_id=480
 - http://chytanka.com.ua/ebooks/index.php?action=url/view&url_id=1995
- Олег знав дев'ять мов, грав на фортеп'яно та скрипці. Був високий і сором'язливий. Дівчата дуже цікавились ним — але не закохувалися.
- Ольжич узявся довести батькові, що УНР-Україна — зовсім не "дурна корова". У його віршах бував культ сили. Хоч сам він фізично сильним не був і покладався на силу духу. Є в нього прикметний вірш 1935 року, де поет бачить себе семиголовим Змієм, що гине в бою за царівну:

*Не вступлюсь! Туди, на бій розпучливий,
Безголовим впасти під коня!
Сім голів я маю, надокучливий,
Та єдине серце маю я.*
- О. Ольжич за професією – археолог, спеціаліст із кераміки і наймолодший професор у Європі.
- На Ольжича полювало і гестапо, і служба безпеки бандерівців, і енкаведисти. Саме в цей час, перебуваючи в підпіллі, він вирішив одружитися. Знайшов на Турківщині, в Карпатах, православну церкву в селі Яблінка Вижня й обвінчався там 2 серпня 1943 року з Катериною (Калинкою) Білецькою, професорською донькою, яку знав ще з її дитинства. Вони з Катериною заприсяглися не повідомляти про своє вінчання нікому до кінця війни. Після одруження бачилися таємно, жили порізно. Удавали незнайомих між собою, коли доводилося разом зустрітися на людях.
- Гестапо арештувало Ольжича у Львові 25 травня 1944 року, в домі на вулиці Личаківській, 32 (там є тепер меморіальна дошка). Його кинули до концтабору Заксенхаузен. Там Ольжич помер під час допитів. Через місяць, дізнавшись про це, у Празі помер його батько Олександр Олесь. А ще за кілька днів у Катерини народився син, якого теж назвали Олегом.

Інформаційні джерела про Олега Ольжича:

Біографія - Олег Ольжич [Електронний ресурс] / Український центр.– Режим доступу: <http://www.ukrcenter.com/library/read.asp?id=1219>, вільний.– Мова: Українська.

Брюховецька, Лариса. Ольжич: Життя, віддане за Україну [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня.– № 9.– Режим доступу: <http://www.dt.ua/3000/3680/30258/>, вільний.– Мова: Українська.
Матеріали статті розповідають про документальну стрічку «Я камінь з Божої праці...» — про українського поета, вченого-археолога, діяча ОУН Олега Ольжича

Вшановування пам'яті Олега Ольжича-Кандиби [Електронний ресурс] / **Кобза – Україні Росії.**– Режим доступу: <http://kobza.com.ua/content/view/1430/54/>, вільний.– Мова: Українська.
Матеріали сайту знайомлять з ідеями і творами Олега Ольжича.

XX сторіччя української поезії. Антологія Вітчизни. Олег Ольжич [Електронний ресурс] // Вітчизна .– 2004.– № 1-2. – Режим доступу: http://vitchyzna.ukrlife.org/1_2_04olzhich.htm, вільний.– Мова: Українська.

Державін , В. О. Ольжич – поет національного героїзму [Текст] / В. Державін // Українське слово: хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст.: у 3 кн. – К.: Рось, 1994.– Кн.2.– С. 534 – 542.
Представлено сторінки біографії О. Ольжича.

До 100-річчя від Дня народження Олега Ольжича [Електронний ресурс] / Тернопільська обласна державна адміністрація.– Режим доступу: <http://www.adm.gov.te.ua/index.php?action=show&id=4117>, вільний.– Мова: Українська.
Представлено інформацію про заходи з нагоди відзначення Ювілею від Дня народження визначного поета, політичного та громадського діяча, науковця Олега Ольжича відбудуться на Тернопільщині. Їх перелік затверджено відповідним розпорядженням голови облдержадміністрації

Жулинський, М. Той, що серце обернув у сурму [Текст] / М. Жулинський // Культура і життя.– 1997.– № 42.– С. 3.
Публікацію присвячено 90-річчю від дня народження Олега Ольжича.

На крові героїв народжуються нові покоління борців. Олег Ольжич (Кандиба) [Електронний ресурс] / Всеукраїнська організація «Тризуб» ім. Степана Бандери.– Режим доступу: <http://banderivets.org.ua/?page=pages/zmiste/zmiste30>, вільний.– Мова: Українська.
Інформація про життєвий та творчий шлях О. Ольжича.

Микола Владзімірський “Захочеш – і будеш!” [Електронний ресурс] // Флот України.– Режим доступу: http://fleet.sebastopol.ua/index.php?article_to_view=1284, вільний.– Мова: Українська.
Про вшанування пам'яті Олега Ольжича та Олени Теліги у Севастополі.

Олег Ольжич [Електронний ресурс]: алфавітний покажчик творів.– Режим доступу: <http://poetry.uazone.net/olzhych/>, вільний.– Мова: Українська.
Представлено електронні версії творів Олега Ольжича.

Ольжич Олег. Вірші [Електронний ресурс] // Журнал української геополітики, філософії та культури.– Режим доступу: <http://newright.il.if.ua/olzhpoet.htm>, вільний.– Мова: Українська.

Олег Ольжич. З берегів Тетерева – у вічність [Електронний ресурс] // Історико-культурологічні та лінгвістичні нариси.– Режим доступу:

<http://militaryhistory.narod.ru/olgycholeg.html>, вільний.– Мова: Українська.

Представлено електронні версії віршів О. Ольжича

Олег Ольжич [Електронний ресурс]: біографічна довідка // Празька школа поетів.– Режим доступу: <http://virchi.narod.ru/poeziya/praga-oljich.htm#biografiya>, вільний.– Мова: Українська.

Ольжич-Кандиба Олег [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія.– Режим доступу:

http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D0%BB%D1%8C%D0%B6%D0%B8%D1%87_%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%B3, вільний.– Мова: Українська.

Біографія письменника.

О. Ольжич – легенда і символ // Червак, Б. 3б. ст. [Текст] / Б. Червак; Національний клуб О. Ольжича.– Дрогобич, 1994.– С.29 – 41.

У статті висвітлено життєвий шлях Олега Ольжича, розглянуто його творчість з точки зору національної ідеї.

Олег Ольжич // Бернацька, Н.І. Українська література: Завдання. Тести. Диспути [Текст] / Н.І. Бернацька.– К.: Академія, 2000.– С. 63 – 64.
Наведено сторінки біографії поета.

Про відзначення 100-річчя від дня народження Олега Ольжича [Електронний ресурс]: УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 941/2006 / Посольство України в Сполучених Штатах Америки.– Режим доступу: <http://www.mfa.gov.ua/usa/ua/publication/content/7759.htm>, вільний.– Мова: Російська, українська, англійська.

Слабошпицький, М. Доля і музика Олега Ольжича [Текст] // ОУН: Минуле і майбуття / Відп. ред. С. Таран.– К.: Фондація ім. О. Ольжича, 1993.– С. 69 – 75.

“Той, що серце обернув у сурму” [Електронний ресурс] / Урочиста Академія з нагоди 100-річчя від дня народження О. Ольжича // Майдан-Інформ.– Режим доступу: <http://maidanua.org/static/news/2007/1179244193.html>, вільний.– Мова: Українська.

Червак, Б. Героїчність духу (Поет і лицар Олег Ольжич) [Текст] // ОУН: Минуле і майбуття / Відп. ред. С. Таран.– К.: Фондація ім. О. Ольжича, 1993.– С. 76 – 81.

Червак, Б. Олег Ольжич. Легенда і символ [Текст] / Б. Червак.– Трускавець: Франкова криниця, 1994.– 11 с.

Брошуру присвячено до 50-річчя від дня мученицької смерті українського поета Олега Ольжича.

„Я камінь з Божої праці...” [Електронний ресурс] // Полтавська обласна організація «Народний рух».– Режим доступу: <http://nru.poltava.ua/content/view/156/55/>, вільний.– Мова: Українська.

Сторінку сайту присвячено життю і творчості Олега Ольжича.

Пропонуємо переглянути фільм в Інтернеті.- Режим доступу:

https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUK Ewi2hpX8zaHVAhWJQZoKHcXVAEMQtwlIJTAA&url=https%3A%2F%2Fwww.youtube.com%2Fwatch%3Fv%3D Duwkpo1KOFf8&usg=AFQjCNFiP6iO_rq3iVAiFlj73xHJC7bL3g.

Матеріал підготувала та
упорядкувала головний методист

Т. О. Кушнір